

ואשיב על טענותיו.

ואי אימא ליה אישווייה מזיד.

אם אומר לו ולא יקבל דברי, ויהרגני, אז הוא יהיה מזיד בהריגתי, בעוד שעתה הוא בגדר "אומר מותר" להרגני. שסבור הוא שכדין הוא עושה.

ונמצא אני מכשילו להרגני במזיד.

אמר ישעיה שם ואיבלע בתוך עץ ארזא.

אתייה לארזא, הביאו את עץ הארז, ונסרוה.

כי מטא, כאשר הגיע המסור המנסר להדי פומא, לפיהו של ישעיה, ניסר המסור את פיו, ונח נפשיה, נפטר ישעיה.

והטעם שמת בצורה כזאת, הוא משום דאמר [ישעיהו ו] "ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב".

שאמר את גנות ישראל מעצמו, ולא צוה לו הקב"ה לומר זאת, ולא אמר זאת בדרך תוכחה.

ועתה לאחר שהביאה הגמרא את טענותיו של מנשה, ואת זה שאמר ישעיה שיש ליישב את הכתובים, אך מנשה לא יקבל את ההסבר, דנה הגמרא: **מכל מקום, קשו קראי אהדדי!**

ומסבירה הגמרא:

א. זה שאמר ישעיה "ואראה את ה'", בעוד שמשו רבינו אמר "לא יראני האדם וחי", אין בכך קושיה —

כדתניא: כל הנביאים נסתכלו בהקב"ה באספקלריא [כלי הבטה] שאינה מאירה.

ולכן הם חשבו שהם ראו את הקב"ה, אבל למעשה הם לא ראו!

ואילו משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה, ונוכח לדעת שלא ראהו בפניו!

ב. זה שאמר ישעיה "דרשו ה' בהמצאו", בעוד שמה רבינו אמר "אין כה' אלהינו בכל קראנו אליו", אין בכך קושיה —

הא ביחיד, אין הוא נשמע אלא ב"המצאו" של הקב"ה.

הא בצבור, תפלתו נשמעת בכל עת.

ויחיד אימת הטא נשמע ה"המצאו"?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: **אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.**

ג. זה שאמר ישעיה לחזקיה "והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה, בעוד שמשו רבינו אמר "את מספר ימיך אמלא" — מחלוקת **תנאי היא!**

דתניא: "את מספר ימיך אמלא".

אלו "שני דורות", השנים שפוסקים לו א-א לאדם בעת הוולדו, שהם פרק הזמן הנקרא "דורו".

זכה — משלימין לו, שיחיה את כל שנותיו שפסקו לו, וזוהי כונת הפסוק בהבטחה "את מספר ימיך אמלא", שיושלמו שנות החיים, ולא יופחתו.

אך אם לא זכה — פוחתין לו מהשנים שקצבו לו.

דברי רבי עקיבא.

וחכמים אומרים: זכה — מוסיפים לו על שנותיו שפסקו לו.

לפי שהמילוי האמור בפסוק "את מספר ימך אמלא", משמעותו היא תוספת שנים.

לא זכה — פוחתין לו.

אמרו לו חכמים לרבי עקיבא: הרי הוא הכתוב אומר בהבטחה למלך חזקיהו "והוסיפתי על ימך חמש עשרה שנה"!

ומוכח, שעם זכויות אפשר לזכות בהוספה על שנות החיים הקצובות!

אמר להם רבי עקיבא: שנים אלו — משלו הוסיפו לו! לפי שתחילה רצו לפחות לו את השנים הללו, ובזכות תפלתו החזירו לו את שנותיו.

תדע שמשנותיו הוסיפו לו, שהרי נביא עומד ומתנבא בימי ירבעם, שנים רבות לפני המעשה עם חזקיה, על הולדת יאשיהו, בנו של מנשה, בן חזקיה.

דכתיב [מלכים א יג] "הנה בן נולד לבית דוד, יאשיהו שמו".

ועדיין לא נולד אז מנשה בן חזקיה, שממנו יצא יאשיהו.

ומוכח, ששנים אלו, שבהן נולד לחזקיה מנשה [אבי יאשיהו], הן שנים משלו.

כי לדברי חכמים, לא יתכן שתהיה נבואה על הולדת זרע לחזקיה בשנים שיזכה בהן מעבר לשנות דורו שנקצבו לו. כי אין נבואה אלא על דבר שנקצב, ולא על שינוי ממה שנקצב.

ורבנן סוברים: מי כתיב שיאשיהו עתיד

לצאת דוקא מחזקיה? והרי בנבואה ההיא "לבית דוד" כתיב —

ואין זה משנה אי מחזקיה נולד, אי מאינש אחריןא נולד.

שינונו במשנה:

אשתו שמתה וכו'. יבמתו שמתה וכו'.

אמר רב יוסף: כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה, שהרי כך היא משמעות הכתוב "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור, לגלות ערותה, עליה, בחייה", שאין אחות אשה אלא בחייה של אשתו!

הדרן עלך החולץ

פרק רבן גמליאל

מתניתין

ארבעה דברים נאמרו בענין יבום וחליצה, שנים מן התורה, ושנים מדרבנן. ואלו הם:

יבום או חליצה, מן התורה.

מאמר או גט, מדרבנן.

תיקנו חכמים שיהיו קידושי מאמר בכסף ובשטר קונים ביבמה, מחד.

ופסול גירושין של יבמה, על ידי שנותן לה היבם גט, מאידך.

המאמר שעושה היבם ביבמתו, פועל שלשה ענינים:

א. אוסר אותה על שאר האחים.

ב. מחייב אותה בגט, אם בא להוציאה
[בנוסף לחליצה].

ג. אוסר את קרובותיה עליו כדין קרובות
אשתו.

ואילו הגט שנותן היבם ליבמתו פועל שני
ענינים:

א. אוסר אותה מדרבנן על כל האחים.

ב. המגרש עצמו נאסר בקרובותיה.

במשנה זו יתבאר תחילה, מחלוקת בין
חכמים לרבן גמליאל, ביבם אחד שחזר
ועשה את אותו ענין בשתי יבמותיו, או שני
יבמים שחזרו ועשו את אותו ענין ביבמה
אחת הנופלת לפנייהם.

ולאחר מכן מבארת המשנה לדברי הכל, את
הדין של יבם אחד שעשה ביבמתו האחת
ענין אחד מתוך ארבעת הדברים, וחזר ועשה
בה דבר נוסף אחר, מתוך הארבעה – מהו
תוקפו של המעשה השני.

והמשנה מבארת מהי משמעותו של
המעשה הנוסף, במי שעשה מאמר ביבמה,
ואחר כך חזר ועשה בה את אחד משלשת
הדברים האחרים:

או שנתן לה גט אחר המאמר, או שחלץ לה
אחר המאמר, או שבא עליה אחר המאמר
– מהו תוקף המעשה השני.

ואחר כך מבארת המשנה מהו תוקף
המעשה השני במי שנתן ליבמה גט, ואחר
כך עשה את אחד משלשת הדברים
האחרים, שעשה בה מאמר, או בא עליה, או
חלץ בה.

וממשיכה המשנה לבאר במי שחלץ ליבמה,
ואחר כך עשה בה מאמר או נתן לה גט או
בא עליה.

ומסיימת, במי שבא על יבמה, וחזר ועשה
בה מאמר או נתן לה גט או חלץ לה.

ובקצרה:

מאמר, ואחריו: גט, או חליצה, או ביאה.

גט, ואחריו: מאמר, או חליצה או ביאה.

חליצה, ואחריה: מאמר, או גט או ביאה.

ביאה, ואחריה: מאמר, או גט או חליצה.

וכל זה מדובר ביבם אחד וביבמה אחת.

לפני שמתחילה המשנה לבאר את דין היבם
האחד, העושה שני דברים ביבמתו האחת,
היא מקדימה את מחלוקת רבן גמליאל
ורבנן, במי שחזר ועושה את אותו הדבר
בשתי יבמות הנופלות לפניו משני אחים.

או אם נפלה יבמה אחת לפני שני אחים,
ועשה בה אח אחד מעשה, וחזר ועשה בה
האח השני את אותו המעשה.

רבן גמליאל אומר:

א. **אין גט** שניתן היבם ליבמה מועיל כלום,
אחר שכבר נתן גט ליבמה האחרת.

ואין המגרש נאסר בקרובותיה של היבמה
השניה שנתן לה גט, כדין המגרש יבמתו,
לפי שלא הועיל גטו כלום.

וטעמו של רבן גמליאל הוא, מחמת שהוא מסתפק אם גט ביבמה מועיל לפגוע בזיקה אם לאו.

ולכן, ממה נפשך, אין גיטו של השני כלום:

אם הגט של הראשון מועיל להפקיע את הזיקה, פקעה הזיקה משתי היבמות בגט הראשון, והגט השני לא פעל כלום.

אם לא הועיל הגט הראשון להפקיע את הזיקה, ולא פעל דבר לדחות את היבמה שנתן לה גט, הרי גם הגט השני לא הועיל לעשות זאת.

ולכן אין השניה גרושתו, ואין הוא נאסר בקרובות השניה.

וכן אם היו שני יבמים ויבמה אחת, וחזר השני ונתן לה גט לאחר שכבר נתן לה אחיו גט, אין היא נחשבת גרושת השני, כי לא הועיל דבר בגטו, ואין הוא נאסר בקרובותיה.

ב. כמו כן מסתפק רבן גמליאל אם מאמר קונה או לא קונה:

ולכן, לא מועיל כלום מאמר שעושה אדם ביבמתו אחר מאמר שעשה כבר ביבמה האחרת.

כי אם מאמר קונה אין המאמר השני קונה, כי אפשר לקנות יבמה אחת ולא שתיים.

ואם מאמר אינו קונה, לא הועיל המאמר השני יותר מהראשון.

ולכן הוא אינו נאסר בקרובותיה של השניה, והיא אינה צריכה גט.

וכן אם חזר ועשה בה אחיו מאמר, אין היא צריכה ממנו גט, והוא לא אסר אותה על אחיו, ואין הוא נאסר בקרובותיה.

ג. ולא מועילה כלום בעילה שעושה היבם ביבמתו אחר בעילה שעשה ביבמה האחרת, ואין הוא נאסר בקרובותיה.

ד. ולא חליצה מועילה כלום אחר חליצה ביבמה האחרת.

וחכמים חולקים ואומרים:

א. יש גט אחר גט, לפי שהגט שנתן ליבמה האחת אינו מפקיע את כל הזיקה לגמרי, שהרי עדיין היא צריכה חליצה, ולכן מועיל הגט השני ליבמה השניה, להוריד את הזיקה שנשארה עדיין כלפיה, והמגרש אסור בקרובותיה.

וכמו כן, אם היתה יבמה הנופלת לפני שני יבמים, לא הפקיע גיטו של הראשון את כל הזיקה, והיא נשארה עדיין כלפי היבם השני, ולכן גיטו מועיל להפקיע את הזיקה כלפיו, וגם הוא אסור בקרובותיה.

ב. ויש מאמר אחר מאמר. שמועיל מאמרו ביבמה השניה להצריכה גט ולהאסר בקרובותיה.

ג. אבל לא מועיל שום דבר, אחר בעילה, ולא אחר חליצה — כלום!

ועתה עוברת המשנה לענין אחר, שאינו קשור למחלוקת של רבן גמליאל וחכמים, אלא הכל מודים בו [וכפי שהתבאר בהקדמה למשנה זו].

ומבאר המשנה, כיצד הוא הדין ביבם אחד וביבמה אחת, שחזר היבם ועשה בה מעשה

אחר מעשה?

ג. עשה בה מעשה נוסף אחר חליצה:

א. עשה בה מעשה נוסף אחר מאמר:

חלץ ועשה מאמר.

עשה מאמר ביבמתו, ונתן לה גט, הרי אני קורא בו [מדרבנן] "כיון שלא בנה, שוב לא יבנה", ולכן אסור לו לכונסה, אלא — צריכה הימנו חליצה.

חלץ ונתן גט.

חלץ ובעל.

עשה בה מאמר וחליצה — צריכה הימנו גט למאמרו, בנוסף לחליצה.

אין אחר חליצה כלום, וכפי שאומר זאת התנא בהמשך.

עשה מאמר, ובעל — הרי זו כמצותה.

ולא מועיל בחלוצה מאמר וביאה, כי משנתנו בשיטת רבי עקיבא היא, הסובר שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין, והחלוצה אסורה על היבם בלאו, ולכן לא תופסים בה לא מאמר ולא בעילה.

ב. עשה בה מעשה נוסף אחר גט:

נתן גט, ועשה מאמר — צריכה גט למאמרו, וחליצה להחזירה מדין תורה.

ד. עשה בה מעשה נוסף אחר בעילה:

ואפילו לרבן גמליאל צריכה הימנו גט, כי על הצד שגט אינו מפקיע את הזיקה לגמרי, הועיל בה המאמר.

או בעל ועשה מאמר.

או בעל ונתן גט

או בעל וחלץ —

נתן גט ובעל — צריכה גט לביאתו, וחליצה.

לפי שאסור לו לקיימה מדין "כיון שלא בנה שוב לא יבנה", ואין ביאתו בה נחשבת לקנין גמור לפי שקדם לה גט, והיא נחשבת לביאה פסולה, ולכן צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו.

אין אחר בעילה כלום.

נתן גט וחלץ — אין אחר חליצה כלום.

כי משבעל אותה יכול הוא לגרשה בגט ולהחזירה, ואין חליצה אחר ביאה עושה כלום לאוסרה עליו.

ופה אומר התנא את הכלל המובא מקודם [ויבואר בגמרא מדוע איחרו לומר עד כאן]:

אין אחר חליצה כלום!

ומשנתנו רבי עקיבא היא, שאמר אין קידושין תופסים בחייבי לאוין, ולכן אפילו יקדשה במאמר, או יבוא עליה, לא יתפסו בה קידושין, לפי שאיסור חלוצתו הוא לאו מן התורה.

ועתה חוזרת המשנה להסביר את דברי 1-ב חכמים במחלוקתם עם רבן גמליאל, בחלק הראשון של המשנה, במי שעשה מעשה אחד וחזר ועשה את אותו המעשה, שסוברים חכמים שיש גט אחר גט, היות

זאת, אף על פי ש"חליצה פסולה" היא, שהרי אם רצה לייבמה אינו יכול, לפי שכבר קדם לה גט.